

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A.P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W.

o składki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 września 2017 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 22 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 marca 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) , III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił apelację A.P. i uchylił zaskarżony nią wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 12 lutego 2015 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, [...] Oddział w W. z dnia 6 października 2014 r., przekazując sprawę temu organowi do ponownego rozpoznania. Uchyloną decyzją, wydaną na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 151; dalej „ustawa o umorzeniu zaległości”), objęto nieopłacone według stanu na dzień 26 lutego 2013 r. składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy,

zastrzegając, że warunkiem umorzenia tych należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu, tj. składek za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że zaskarżona decyzja nie zawiera wszystkich obowiązkowych elementów przewidzianych w art. 1 ust. 8 ustawy, a w szczególności nie określa warunków wydania w przyszłości decyzji o umorzeniu należności, gdyż nie wskazuje kwoty należności niepodlegających umorzeniu. Uznał zaskarżoną decyzję za niepełną bez względu na wskazanie należności niepodlegających umorzeniu w odrębnie skierowanym do wnioskodawcy piśmie z dnia 6 października 2014 r. Podstawą wyroku były przepisy art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c., tj. nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji ze względu na niewskazanie w zaskarżonej decyzji rodzajów, okresów i kwot składek niepodlegających umorzeniu.

W zażaleniu organ rentowy zarzucił niewłaściwe zastosowanie art. 386 § 4 k.p.c., bez zaistnienia przewidzianych w nim przesłanek, oraz naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 1 ust. 8 ustawy o umorzeniu zaległości, jako podstawę przyjęcia, że określenie kwot składek nie podlegających umorzeniu jest koniecznym elementem decyzji określającej warunki umorzenia. Podnosząc, że decyzja została wydana w granicach wniosku, wskazał, iż ustawa o umorzeniu należności nie nakazuje określenia należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10, jako niezbędnego elementu decyzji ustalającej warunki umorzenia. Organ rentowy zresztą nie jest w stanie przewidzieć z góry, w decyzji o warunkach umorzenia wysokości kwoty należności nieobjętych umorzeniem za okres do wydania decyzji o umorzeniu należności, o której mowa w art. 13 ustawy.

W ocenie organu rentowego, możliwe było uzupełnienie postępowania przez ustalenie stosowniej kwoty przez Sąd na podstawie pisma z dnia 6 października 2014 r.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznanie zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 11 k.p.c. polega na kontroli przesłanek wymienionych w art. 386 § 4 k.p.c., a jeżeli objęty zażaleniem wyrok wydano na podstawie art. 477^{14a} k.p.c., Sąd Najwyższy kontroluje także wady decyzji organu rentowego, które nie mogły być sanowane w postępowaniu sądowym. Prawidłowe zastosowanie tego przepisu uzasadnia konieczność uchylenia zaskarżonej decyzji i wydanie nowej, po przeprowadzeniu prawidłowego postępowania przed organem rentowym (por. postanowienia z dnia 5 lutego 2013 r., II UZ 83/12, LEX nr 1555571, z dnia 30 września 2014 r., III UZ 9/14, LEX nr 1515151, z dnia 27 listopada 2014 r., III UZ 12/14, LEX nr 1628950, z dnia 15 października 2015 r., I UZ 10/15, LEX nr 1817649, z dnia 22 marca 2016 r., I UZ 42/15, LEX nr 2056857, z dnia 28 czerwca 2016 r., I UZ 10/16, LEX nr 2099032 i powołane w nich orzeczenia). Koncentrując się na tej kwestii, wystarczy stwierdzić, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem odwoławczo-kontrolnym, a sąd - związany treścią zaskarżonej decyzji - nie może orzekać ponad jej ośnoję (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601 i wyroki z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPiUS 2002 nr 5, poz. 121 oraz z dnia 14 maja 2013 r., I UK 611/12, niepubl.).

Sądowa kontrola decyzji w przedmiocie ustalenia należności podlegających umorzeniu wymaga uwzględnienia, że umarza się nieopłacone składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wypadkowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Z umorzenia mogą skorzystać tylko te osoby, które zaprzestały prowadzenia działalności i które w dniu wydania decyzji o umorzeniu nie zalegają z niepodlegającymi umorzeniu należnościami wymienionymi w art. 1 ust. 10 ustawy. Brak zaległości niepodlegających umorzeniu

jest warunkiem abolicji, którego spełnienie zostało zastrzeżone terminem 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji ustalającej warunki umorzenia zaległości. Nie chodzi przy tym o spełnienie warunku zawieszającego w rozumieniu art. 89 k.c., lecz o stworzenie okoliczności, które zostaną uwzględnione w decyzji administracyjnej.

Możliwość wypełnienia warunków, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, uwzględniono w trybie postępowania w sprawie umorzenia należności przez prowadzenie postępowania w dwu następujących po sobie etapach, z których pierwszy wiąże się z wydaniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji w sprawie określenia warunków umorzenia należności (art. 1 ust. 8 ustawy), a w końcowym etapie - w zależności od spełnienia tych warunków - decyzji o umorzeniu lub o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 ustawy). Uzależnienie wydania decyzji na podstawie art. 1 ust. 13 ustawy od spłacenia niepodlegających umorzeniu należności w ciągu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, nakazuje określenie tych warunków nie tylko w taki sposób, by wywiązanie się z nich było możliwe, lecz w takim stopniu konkretnie, by stanowiły czytelny komunikat co do przedmiotu zobowiązania mającego je spełnić podmiotu.

Pierwsza decyzja, wydawana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy, musi więc składać się z dwu koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu, oraz z określenia warunków umorzenia, czyli ustalenia kwoty należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. Taka jej konstrukcja przewidziana jest zresztą w art. 1 ust. 8 ustawy, w którym ustalenie kwoty należności przewidzianych w ust. 1 i 6, jest - przez użycie słowa „także” - tylko jednym z elementów decyzji określającej warunki umorzenia. Warunki umorzenia są uściślone wystarczająco tylko wtedy, gdy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy należności zostaną podane kwoty zalegających należności niepodlegających umorzeniu, których spłacenia wymaga się przed wydaniem decyzji na podstawie art. 1 ust. 13 (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2016 r., I UZ 18/16, niepubl. i z dnia 14 lutego 2017 r., I UZ 58/16, niepubl.).

W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy bez

określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, dotknięta jest brakiem, który nie może być naprawiony inaczej niż przez ponowne rozpoznanie sprawy przed organem rentowym. Zaskarżona decyzja dotknięta jest wadą powodującą nierozpoznanie istoty sprawy w postępowaniu sądowym, co uzasadnia zastosowanie art. 477^{14a} w związku z art. 386 § 4 k.p.c. ze względu brak możliwości merytorycznej jej oceny. Usunięcie wskazanej wadliwości przed Sądem drugiej instancji nie jest możliwe, prowadziłoby bowiem do merytorycznego rozpoznania sporu po raz pierwszy poza przedmiotem zaskarżonej decyzji.

Uzasadnia to oddalenie zażalenia (art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).